

Erfgoedtoppers TH5 en TH 49 deel 2

De Drie Gebroeders

Na al die jaren is Arnoud de Leeuw er nog steeds verbaasd over: zijn vader kocht in 1956 'zomaar ineens' een hengst van visserman Schot. 'Hoe durfde hij dat? Hij zeilde op de Westeinder in open boten en dan ineens zo'n schip!' Vele jaren later staat hij regelmatig zelf aan het roer van de TH49. Door: Bertel Kolthof

Volgens het visserijregister zou de TH49 gebouwd zijn in 1908 bij Verras in Paal. Bij de eerste grote restauratie werd in de bovenste wrang een inscriptie gevonden met de tekst *De Drie Gebroeders Zeebrugge*. Die naam hoorde bij de registratie Z18 en visserman Honoré van Waes, die oorspronkelijk uit Boekhoute kwam (vlak over de Zeeuws-Vlaamse grens). Omdat de haven daar verzandde verhuisde hij naar Zeebrugge en liet het schip er in 1913 registreren.

Van Waes laat in 1925 een nieuwe hengst bouwen bij Verras. Hij gaat met de Z18 naar de werf en verblijft gedurende de bouw aan boord om mee te helpen. Als het nieuwe schip klaar is wordt de Z18 doorverkocht aan Dries Ivens, een mosselvisser in Graauw, die het schip laat inschrijven als GRA13 *De Twee Gebroeders*. Opmerkelijk, want de familie Ivens telde ook drie broers.

De GRA13 pakt de voor een hengst gebruikelijke werkzaamheden op: mosselen, dit keer op de Oosterschelde. De familie Ivens heeft mosselpercelen in de Zandkreek en bij Burghsluis. Al na drie jaar vervangt Ivens zijn hengst voor een stalen 'lemmerjacht' dat hetzelfde nummer krijgt en de hengst wordt in 1929 verkocht naar J. Schot uit Tholen, waardoor het zijn huidige nummer TH49 krijgt.

Twee hengsten, een familie

Deze J. Schot kennen we, want het is dezelfde Schot die twee jaar later ook de TH5 zou kopen (zie SdZ 2023.2). Hij vist er voornamelijk mee op bot. In 1940 neemt zijn zoon Hendrik het schip over, hij vist ook in de oorlogsjaren door. In 1947 wordt de TH49 in het nieuwe register onder hetzelfde nummer vermeld als "zeilhengst". Hendrik laat er bij Duivendijk in Tholen een natte bun in bouwen omdat de vis in de kaar (een drijvende bun) te veel beschadigt. Ook besluit hij een motor in te laten bouwen. De 9pk ABC diesel wordt geleverd door de firma Hoogstad in Wemeldinge.

Schot haalt hem als deklust op om hem bij Roukema op Tholen in te laten bouwen. Bij het van boord hijsen breekt de hijsboom waardoor motor en boom in het water terecht komen. Ondanks veelvuldig spoelen doet het zoute water zijn vernietigende werk. De kogels van de gelagerde krukas zijn aangetast en al gauw komt de diesel krakend tot stilstand. Dat is een dure tegenvaller...

Bijna drie decennia is de familie Schot eigenaar van beide hengsten. Een jaar voordat de TH5 in 1958 te koop wordt gezet wordt

De TH49 tijdens de Blue Peter op de Grevelingen. Uiteraard heeft de hengst een 'vissend roer' dat omhoog getrokken kan worden bij de platen

boven: Het vooronder van de hengst. Er ligt flink wat ballast in, maar dat verhindert niet dat de kop van een hengst makkelijk wegwaait tijdens het varen

links: Van alle eigenaren heeft de SBH een portret op kunnen sporen, te beginnen bij Honoré van Waes die zijn hengts voor het eerst in 1913 registreerde

onder: De familie Schot doneerde de huisbijbel van Hendrik Schot om te dienen als scheepsbijbel voor de vernieuwde TH49 aan de SBH

de TH 49 te koop gelegd in Roosendaal. Op aandringen van zijn zoon Dick besluit Govert de Leeuw, directeur bij de Philips lampenfabriek in die stad, en verwoed zeiler, de TH49 te kopen na een grondige inspectie. Er moet veel aan het schip gebeuren. Het achterboeijsel en de meeste spantkoppen in het ruim zijn verrot en moeten vervangen worden.

Tijdens deze reparaties komt de inscriptie *De Drie Gebroeders Zeebrugge* tevoorschijn. Ook nu weer een toepasselijke naam, want Govert heeft drie zonen. Toch krijgt de hengst de naam *Zeeleeuw*. Ook het krophout en de bovenkant van de steven worden vervangen. Het zware en oude zeil maakt plaats voor een nieuw en lichter tuig en op basis van tekeningen van J. van Beylen worden ook een kluiwer en kluiwerboom ontworpen.

Arnoud de Leeuw was drie toen zijn vader de moedige stap zette en is dus zo'n beetje opge-

groeid op het schip. 'En op de werf van Duivendijk, want daar hebben we aardig wat tijd doorgebracht. Zo werd alle teer eraf gehaald en om de zwarte plekken te verdoezelen werd de hengst grotendeels wit geschilderd.'

Bedrukt

Om de hengst voor de familie comfortabeler te maken verscheen er ook een kajuit op. Binnen was nu plaats voor een echt toilet in plaats van de emmer. 'In de zomer voeren we naar de Wadden en het IJsselmeer, zo heb ik in mijn jonge jaren Nederland leren kennen.' De *Zeeleeuw* vroeg voortdurend om zorg en aandacht. 'Op een dag riep de oude Duivendijk: "Je schip valt uit elkaar", want het verband was er behoorlijk uit en toen zijn er een paar zware trekstangen aangebracht.'

Govert de Leeuw was een man die nogal op de centen lette: 'Dat was altijd het moment waarop de stemming thuis bedrukt was', herinnert Arnoud zich, 'als de rekening van Duivendijk binnen was gekomen.' Anderzijds was zijn vader erg gemakkelijk, hij liet zijn jongens toen ze 18 waren zelfstandig naar het Wad op vakantie gaan. 'Ook best bijzonder, als je erover nadenkt. Maar wij konden lezen en schrijven met schip, we stonden al vroeg aan het roer.'

Duitse periode

In 1980 besluit Govert de hengst te koop te leggen. In Stavenisse heeft de TH5 dan al een plekje gevonden. Rolf Bringmann heeft voor eigenaren Manfred Brucker en Christiane Walter bemiddeld voor een ligplaats aldaar. Samen met zijn vriend Jürgen Hassel vaart hij een zomervakantie mee en de vrienden zouden ook wel zo'n schip willen hebben. Als ze horen dat de *Zeeleeuw* te koop ligt wordt de koop gauw gesloten, maar de conditie is ronduit slecht. 'Boor er maar een gat in', roept Dirk van Duivendijk als ze hem om advies vragen. Maar Rolf en Jürgen zetten door. Twee jaar later en 100.000 gulden armer is de hengst in oude glorie hersteld en heet het schip weer *De Drie Gebroeders*.

De hengst wordt veel gebruikt en overleeft een regelrechte storm in de Zandkreek. Rolf en zijn vrouw Angelika trotseren in 1984 een zware onweersbui bij het aanlopen van de haven van Calais. Een jaar later bezoeken

onder: 'De kluiwer zetten we alleen tijdens wedstrijden', aldus Arnoud de Leeuw vanachter het roer

zowel de TH5 *Jan Korneel* en de TH49 *De Drie Gebroeders* Sail Amsterdam. Als Rolf en Angelika in 1987 de kans krijgen om de TH5 te kopen, verkoopt Rolf zijn aandeel in de TH49. Hij is de tweede eigenaar na Schot die beide hengsten tegelijkertijd in bezit heeft gehad.

Naar de SBH

Het schip krijgt in 1993 een ligplaats in de museumhaven van Zierikzee en vanaf dat moment begint Arnoud de Leeuw het schip weer een beetje te volgen. Voor Jürgen Hassel wordt het werk aan de hengst toch teveel en hij biedt het schip te koop aan. De Stichting Behoud Hoogaars hapt toe maar is eerst bezig met andere projecten en de TH49 belandt in Kats op de kant. Twee jaar in weer en wind maken dat de hengst in een stalen corset moet worden gezet om de vorm te behouden wanneer die naar Vlissingen wordt vervoerd.

Daar neemt Cees Droste de leiding en in goed overleg met de oud-eigenaren wordt *De Drie Gebroeders* in de restauratiewerkplaats van de Stichting in oude luister hersteld dankzij bijdragen van diverse sponsors waaronder de

provincie. In 2006 gaat het schip te water. De Leeuw stapt acht jaar later weer aan boord, zijn pensioen nadert en zijn vrouw vraagt langs haar neus weg: 'Wat ga jij eigenlijk doen als je met pensioen bent?' Arnaud besluit zich aan te sluiten bij de SBH. Binnen de SBH-vloot blijken de hoogaarzen de "Miss Worlds" van het stel. 'Als er geklust moest worden rende iedereen naar de YE36, terwijl de TH49 verloren onder een dekzeil lag.' Gezien zijn band met het schip bekommerde Arnaud zich meer om het "lelijke eendje" en inmiddels mag hij zich in de SBH-hiërarchie bootsman noemen, wat wil zeggen dat je een grote verantwoordelijkheid hebt voor een schip.

Vandaag de dag ziet de TH49 er weer geweldig uit. Na ruim een eeuw varen er nog twee bijna originele hengsten op de Zeeuwse wateren. Maar wat nou als een groep van vier Duitse enthousiastelingen deze schepen niet gekoesterd hadden in de jaren tachtig?

Op de site van de SSRP vind je uitgebreide informatie over zowel de TH5 en TH49, met artikelen uit diverse tijdschriften. Deze zijn te downloaden.

